BIZNES TUSHUNCHASI VA UNING MOHIYATI

Buxoro viloyati, Vobkent tumani

01-son texnikumi Biznes asoslari fani o'qituvchisi

Tuxtayev Azizbek Tulqin o'g'li

Annotatsiya: Ushbu maqolada biznes tushunchasi va uning iqtisodiy mohiyati ilmiy-nazariy jihatdan tahlili, biznesning mazmuni, asosiy belgilari, funksiyalari hamda zamonaviy iqtisodiyotdagi o'rni, biznesning ishlab chiqarish, savdo, xizmat ko'rsatish va innovatsion faoliyat kabi yo'nalishlari izohlanib, uning jamiyat rivojiga ta'siri haqida ma'lumot keltirilgan

Kalit so'zlar: biznes, tadbirkorlik, iqtisodiy faoliyat, foyda, risk, innovatsiya, xizmat ko'rsatish, ishlab chiqarish, bozor iqtisodiyoti, bandlik, iqtisodiy o'sish, boshqaruv, raqamli iqtisodiyot.

Bugungi rivojlanib borayotgan zamon iqtisodiy tizimining ajralmas qismi bo'lgan biznes tushunchasi jamiyat taraqqiyotida muhim o'rin egallaydi. Bozor iqtisodiyoti sharoitida biznes nafaqat foyda olish vositasi, balki yangi ish o'rinlarini yaratish, innovatsiyalarni joriy etish va aholi farovonligini oshirish omili sifatida namoyon bo'ladi.

Barchamizga ma'lumki, biznes bu foyda olish maqsadida amalga oshiriladigan iqtisodiy faoliyat bo'lib, u tovar va xizmatlarni ishlab chiqarish, sotish yoki almashish jarayonlarini o'z ichiga oladi. Iqtisodiy nazariyaga ko'ra, biznes tadbirkorlik faoliyatining asosiy shakli hisoblanadi.

Biznes deganda faqat savdo yoki do'kon tushunilmaydi. Bu kengroq tushuncha bo'lib, unda ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatish, hatto innovatsion faoliyat ham mujassam. Ya'ni biznes iqtisodiyotning deyarli barcha sohalarini qamrab oladi: xom ashyoni qayta ishlashdan tortib, tayyor mahsulotni iste'molchiga yetkazib berishgacha bo'lgan murakkab jarayonlar majmuasini o'z ichiga oladi. Shuningdek, u logistika, marketing, moliyaviy boshqaruv, axborot texnologiyalari va boshqaruv tizimlari bilan chambarchas bog'liq holda faoliyat yuritadi.

Bundan tashqari, zamonaviy sharoitda biznes nafaqat an’anaviy yo‘nalishlar bilan cheklanib qolmay, balki raqamli iqtisodiyot, startap loyihalar, elektron tijorat xizmatlar kabi yangi sohalarni ham qamrab olmoqda. Bu esa biznesning doimiy rivojlanib boruvchi, moslashuvchan va innovatsiyaga tayangan tizim ekanligini ko‘rsatadi. Shu nuqtai nazardan, biznesni faqat foyda olish vositasi sifatida emas, balki jamiyat ehtiyojlarini qondiruvchi, iqtisodiy o‘sishni ta’minlovchi va yangi imkoniyatlar yaratib beruvchi muhim ijtimoiy-iqtisodiy hodisa sifatida baholash maqsadga muvofiqdir.

Biznes faoliyatini boshqa iqtisodiy faoliyatlardan ajratib turuvchi bir qator muhim belgilar mavjud:

- Foyda olishga yo‘naltirilganlik. Har qanday biznesning asosiy maqsadi - daromad olishdir.
- Mustaqillik. Tadbirkor o‘z faoliyatini mustaqil ravishda tashkil etadi va boshqaradi.
- Tavakkalchilik. Biznes har doim ma’lum darajadagi xavf bilan bog‘liq bo‘ladi.
- Innovatsion yondashuv. Zamonaviy biznes yangi g‘oya va texnologiyalarni joriy etishni talab etadi.

Biznesning mohiyati uning iqtisodiy tizimdagi rolida namoyon bo‘ladi. U quyidagi funksiyalarni bajaradi:

Resurslarni samarali taqsimlash. Biznes resurslarni eng samarali yo‘nalishlarga yo‘naltiradi.

Bandlikni ta’minlash. Korxonalar yangi ish o‘rinlarini yaratadi.

Innovatsiyalarni rivojlantirish. Raqobat sharoitida biznes yangi mahsulot va xizmatlarni yaratishga intiladi.

Iqtisodiy o‘sishga hissa qo‘shish. Yalpi ichki mahsulotning (YaIM) asosiy qismi biznes faoliyati orqali shakllanadi.

O‘qituvchining pedagogik faoliyatida biznes tushunchasini o‘quvchilarga yetkazish muhim ahamiyat kasb etadi, chunki bu bilimlar nafaqat nazariy, balki amaliy hayot bilan bevosita bog‘liqdir. Zamonaviy ta’lim jarayonida o‘qituvchi faqat bilim beruvchi emas, balki yo‘naltiruvchi, motivator va amaliy ko‘nikmalarni

shakllantiruvchi shaxs sifatida ham faoliyat yuritadi. Shu bois, biznesga oid bilimlarni o‘rgatishda interfaol metodlar, real hayotiy misollar va muammoli vaziyatlardan foydalanish samarali natija beradi.

Masalan, o‘qituvchi dars jarayonida o‘quvchilarga kichik biznes g‘oyalarini ishlab chiqish, ularni tahlil qilish va oddiy biznes-reja tuzishni taklif etishi mumkin. Bu orqali o‘quvchilar nafaqat biznes tushunchasini anglaydi, balki mustaqil fikrlash, qaror qabul qilish va riskni baholash ko‘nikmalarini ham rivojlantiradi. Shuningdek, savol-javob, bahs-munozara va rolli o‘yinlar orqali o‘quvchilarning mavzuga qiziqishi yanada ortadi.

O‘qituvchi o‘z faoliyatida biznesning jamiyatdagi o‘rnini tushuntirish bilan birga, halollik, mas’uliyat va ijtimoiy foyda kabi qadriyatlarni ham singdirishi zarur. Chunki haqiqiy biznes nafaqat daromad olishga, balki jamiyat ehtiyojlarini qondirishga xizmat qiladi. Shu tarzda tashkil etilgan ta’lim jarayoni o‘quvchilarda kelajakda tadbirkorlikka bo‘lgan qiziqishni oshiradi va ularni iqtisodiy jihatdan faol, tashabbuskor shaxs sifatida shakllantiradi.

Xulosa qilib aytganda, biznes tushunchasi zamonaviy iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismi bo‘lib, u nafaqat foyda olishga qaratilgan faoliyat, balki jamiyat rivoji, innovatsiyalarni joriy etish va bandlikni ta’minlashda asosiy omillardan biridir. Biznesning mohiyatini chuqur anglash o‘quvchilarda iqtisodiy tafakkurni shakllantirish, mustaqil qaror qabul qilish va tashabbuskorlik ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, o‘qituvchining bu jarayondagi roli beqiyosdir. U zamonaviy pedagogik yondashuvlar orqali biznesga oid bilimlarni o‘quvchilarga sodda, tushunarli va amaliy tarzda yetkazishi lozim. Natijada, o‘quvchilar nafaqat nazariy bilimlarga ega bo‘ladi, balki ularni hayotda qo‘llash imkoniyatini ham o‘zlashtiradi. Bu esa kelajakda iqtisodiy jihatdan faol, mas’uliyatli va raqobatbardosh shaxslarni shakllantirishga zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yhati

1. Abdug‘aniyev A., To‘xliyev N. “Tadbirkorlik asoslari”. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2018-y.
2. Yo‘ldoshev Q., Qodirov D. “Iqtisodiyot nazariyasi”. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019-y.
3. G‘ulomov S.S. “Bozor iqtisodiyoti asoslari”. – Toshkent: Sharq, 2017-y.
4. Rasulov A. “Kichik biznes va tadbirkorlik”. – Toshkent: O‘qituvchi, 2020-y.
5. Mankiw N.G. Principles of Economics. – Cengage Learning, 2021-y.
6. Hisrich R.D., Peters M.P. Entrepreneurship: Starting, Developing, and Managing a New Enterprise. – McGraw-Hill, 2019-y.
7. Kotler P. Marketing asoslari (o‘zbek tilidagi tarjima). – Toshkent, 2021-y.